

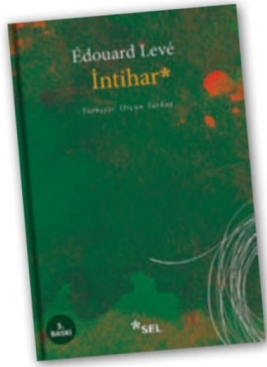
ROMANLAR VE DİPNOTLAR

AYŞEGÜL GENÇ
agt.ayse@gmail.com

BİR KAPIDAN ÇIKIP GİTMEK: İNTİHAR

İntihar eden, potansiyeline kıyar. Aslında intiharın eşiğinde iki uç duygu yaşanır. Birincisi şeyleşmek ikincisi tanrılaşmak. Kendini nesneye indirmek ve onu yok etmek. Kendi kendine duyduğu saygıyı kendi emrinle boğazlamak. Edouard Leve'nin *İntihar* adlı romanı, insanın ölümü sorgulayışı ve yaşamla ölüm sınırında gezinişi üzerine kaleme alınmış.

daha fazlası için: sabitfikir.com

“Belki senin korktuğun¹ şey de buydu işte: hala soluk² alan, içen, beslenen³ bir bedende⁴ kıpırdamaz⁵ hale gelmek. Ağır⁶ çekimde intihar⁷ etmek.”

1.

Şiir ve ekmeğin kokusunun beni varlığın içine daldırıp çıkardığı anlar dışında yaşamamın, bir zahmete, bir yetişmeye, bir tutarlılık çabasına dönüştüğünü zaman zaman hissedirim. Şiirden kastım nitelikli düzelten uyaran güzel söz, ekmeğin kokusundan kastım bedenim yani duyularımızın ruhun etrafını sadece maddi olarak değil manen de sarıp sarmalayışı. Şiir ve ekmeğin dışında bu açıdan insanı besleyen çok az şey var. Diğerleri yenilir yutulur ama şiir ve ekmeğin var olma arzusu ile dolanır yüzümüzde, boğazımızdan tırmalayarak geçer ve damarlarımızda diriltilerek dolaşır. Cisimleşmeden. Ve cisimleşirmeden. Yukarıdaki alıntılardığım cümle Edouard Leve'nin *İntihar* romanından. Roman, insanın ölümü sorgulayışı ve yaşamla ölüm sınırında gezinişi üzerine kaleme alınmış. Kendini cisimleştiren, Kant'ın meşhur ifadesi ile şeyleştiği insana dair okuduklarımız bizi intihar üzerine (beni de insan onuru üzerine) düşünmeye itiyor.

2.

Sadece nefes almanın insanı insan eylemediği söylenece de birinci aşama elbette budur. İnsan yaratılmış olmakla üstün kılınır, sonra iman eder ve sonra salih amel işler ve yücelme devam eder. İman etmese, güzel ameller işlemese bile yine de nefes almak bir potansiyeli taşımak demektir. İnsan, eskilerin “bilkuvve” dedikleri eyleme geçebilecek tüm fikirleri içinde barındırır. İntihar eden, potansiyeline kıyar bu açıdan. Aslında intiharın eşiğinde iki uç duygu yaşanır. Birincisi şeyleşmek ikincisi tanrılaşmak. Kendini nesneye indirmek ve onu yok etmek. Kendi kendine duyduğu saygıyı kendi emrinle boğazlamak.

3.

Salt insan olmaktan kaynaklanan bir değeri var insanın, başkalarının varlığına hürmet ederek bu değer büyütülür ve insanlığa yayılır. Bir canı değil bir potansiyeli büyütür insan bu açıdan. *İntihar* romanında yazar kelime kelime önce top-

İnsanı durduran, kımıldayamaz hale getiren o ölümü arzulama hali, aslında insanın kendini amaç olmaktan çıkarıp araç haline getirmesinden kaynaklanır. Hayatı haz merkezli yaşayanlar için özellikle acı çekmek ölmek için yeterli tek sebep haline gelir. Elmalı'nın ifadesi ile bu hayat "serap gibi parıldar, bulut gibi geçer gider". Bu bir orantılama ve ölçme halidir. Dünyanın değerini de acısını da ahiret hayatının büyüklüğü ile kıyaslar.

luluktan sonra kendinden kopuyor. Yusuf Atılgan'ın *Anayurt Otel'i*'nin kahramanı Zebercet gibi kötülüklerle dokunarak değil, entelektüel faaliyetlere devam ederek, seyahat ederek, buluşmalara katılıp yeni insanlar tanıyarak... Zebercet tükenerek sona yaklaşır, ismi ve görünüşüyle, çocukluğundaki olumsuzluklarla, sevgisizlikle ve büyük bir ailenin yalnız kalmış son kişisi olmakla sınanır. Aşık olduğu kadından kalan havlu ile kurduğu bağ onun psikolojik olarak kötüye gidişini temsil eder. Bu tükenişin sonunda kendisini asar ve o ana şunları ilâştirir yazar: "Ne oldu? Yapmayı unuttuğu bir şeyi mi anımsadı birden? Ya da yeryüzünde tek gerçek değer kendisine verilmiş bu olağanüstü yaşam armağanını korumak, her şeye karşın sağ kalmak, direnmek olduğunu mu anladı giderayak?"

4.

İki karakter de bedenine sığamamaktadır. Zebercet tükenerek sona yaklaşıp da Leve'nin karakteri tüketerek sona yaklaşır. Yaşamak onun için içinde yaşanan ve içinden çıkılamayan bir resim değil arka planda olan bir fon gibidir. Zebercet için yok sayılmanın bittiği andır ölüm, Leve'nin karakteri içinse varlığın sıkıntısının bittiği andır. Biri kendini suçladığı için ölümü tercih eder diğeri intihar edeceği için kendini suçlar. Birini ölmeye iten sebepler anlaşılır iken diğersinin sebepleri anlaşılmas ve boş gibidir. Zebercet'in geçmişi karanlıktır, diğeri geçmişini öterek karartmak ister. Biri potansiyelini boğar diğeri yok sayar.

Ağır bir ceza yöntemi

5.

İnsanı durduran, kımıldayamaz hale getiren o ölümü arzulama hali, aslında insanın kendini amaç olmaktan çıkarıp araç haline getirmesinden kaynaklanır. Yorgunsa dinleneceğini, acı çekiyorsa ıstırapının biteceğini, hasta ise iyileşeceğini, aşıkta bu acıdan kurtulacağını bedenini devreden çıkardığında mümkün görür. Böylece beden bir alım satım akdine konu olur. Bedeni vermek ve huzuru almak gibi. Hayatı haz merkezli yaşayanlar için özellikle acı çekmek ölmek için yeterli tek sebep haline gelir. Sadece hayatın ölünce bitmediği düşüncesi, çekilen acıları başka bir hayatın niteliğini etkilemesi bakımından kontrol altına almayı sağlar. Bu hayatın geçici, acı ve ıstırapların kalıcı olmadığını fısıldar. Elmalı'nın ifadesi ile bu hayat "serap gibi parıldar, bulut gibi geçer gider". Bu bir orantılama ve ölçme halidir. Dünyanın değerini de acısını da ahiret hayatının büyüklüğü ile kıyaslar.

6.

İntihar ağır bir cezalandırmadır. Kendini veya etrafındaki insanları. Ama insan ölümden sonraya kendini taşıdığına inanırsa kendiyile dirilmek başka bir ceza olarak karşısına çıkmaz mı? Bir öykümde "Mezar taşları ölenin ölmüş olduğuna mı işaret eder yoksa yaşamış olduğuna mı?" diye sormuştum. Misal öldükten sonra ben, ben olarak mı dirileceğim yoksa başka bir ben olarak mı? Yani kırılmalığım, hassaslığım, acizliğim daha doğrusu kötü yanlarım benimle birlikte ölecek mi? Sadece iyi yanlarım mı dirilecek? O zaman ben, ben olur muyum? İşte af tam da budur belki de. İyi ve kötü yanlarımız ile dirilmek. Ben olarak dirilmek. Bu açıdan insan kendine rağmen bir cennet isteyebilir ve oraya ulaşabilir, cehennem çevirmeye gücünün yetmeyeceği bir cennet gerçek cennettir belki de.

Şiir ve ekmek kokusu

7.

Yaşadığımız çağ ve toplum; insanı, "ne"ye indirger ama asıl soru "kim"dir. Bu eşsiz varlık, eşsiz bir ben'dir. İntihar, bu eşsizliği "ne" sorusuna indirger. Kendine saygısını, varlığına dair değeri kaybeden insana bir kapı gösterir, intihar. Oysa ben'in ardında başka bir ben vardır veya ben'in önünde durup onu görmeyi engelleyen başka bir ben. Kapıdan çıkıp gidecek olan hangi ben'dir? Bu benlere yaklaşıp uzaklaşmak onları tanımak edebi eserlerle mümkündür belki de. The Lobster isimli 2015 yapımı bir film var. Bir distopya öyküsü. Yalnız kalmış, ilişki kurmayı başaramayan insanlar tutuklanıp bir yere kapatılıyor ve yeni bir ilişkiye başlaması için zorlanıyor. Kendisine uygun eş bulamayan kişiler kırk beş gün sonra kendilerinin karar verdiği bir hayvana dönüştürülüyor. Orada hoşuma giden bir diyalog var. Eş bulmayı becerememiş birine hayvana dönüştürülmeden önce son arzusu soruluyor ve ekleniyor, "hayvan olduğunda yapamayacağın bir şeyi seç, mesela klasik bir edebiyat eseri okumak gibi". İnsanın güzele olan meyli, iyiye olan itimadı, kendine bir eser olarak duyduğu saygı ve ebedi olan bir hayatın içindeki potansiyeli, şiir ve ekmek kokusu karşısındaki halinin devredilemezliği ve vazgeçilemezliği insanın "ben" ile ilgili kaynağının ve ulaşacağı menzilin saf, bütün, güzel ve yüce olduğunun bir göstergesi olmalı.

8.

Edouard Leve, *İntihar*, çev. Serdar Orçun Türkay, Sel Yayıncılık, 2013, s.51